

گفتگو و کوبادبیران هنر ایلام

ایلام
دیار مقاومت

علی قیطاسی

مجتبی یوسفی

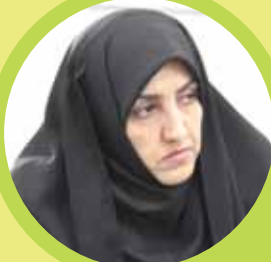

حمزه منصوریان

اشاره

در اواخر مردادماه ۱۳۹۶ که دیار ایلام اوج گرمای خود را تجربه می‌کرد فرصتی دست داد که در تداوم هم‌نشینی با دبیران هنر راهی آنجا شویم. سرگروه هنر ایلام (آقای یوسفی) خودش هماهنگ‌کننده این نشست بود. دبیران خونگرم تقریباً از دورترین شهرهای استان ایلام خود را به این جلسه رسانده بودند. این نکته در بحبوحه گرما و تعطیلات به‌خودی خود خرسندکننده بود. چراکه می‌دانیم برای چنین رفت‌وآمدی دبیران هنر نه مأموریتی دریافت می‌کنند و نه از وسیله نقلیه ویژه‌ای برای انتقال بهره می‌گیرند. آنچه آن‌ها را به تحرک آورده بود فضیلت درسی آشنا به نام هنر بود. درسی که بعضی همکاران فاصله سیاهی تا سفیدی مو را در آن سپری کرده بودند. اینان دبیران هنر دیار مقاومت و ایثار یعنی ایلام هستند و ره‌توشه آن‌ها در فراز و فرود همدلی و همدمی با درس هنر شنیدنی و خواندنی است. در اینجا لازم است از سرکار خانم جلیلیان، معاونت آموزش ابتدایی، به‌خاطر حضور در جلسه میزگرد تشکر به عمل آید. ضمن آرزوی توفیق برای دبیران هنر استان ایلام با هم این گفت‌وگو را می‌خوانیم.

هیئت تحریریه رشد آموزش هنر

خرانی

سادات نژاد

محمدی

زهرا برومندان

محمدرضا کوچکی

همکاران عزیزمان در سطح کشور بگذاریم. چون نوعی روش تدریس غیرمستقیم از دل این گفت‌وگوها بیرون می‌آید؛ یعنی، اگر دبیر با مثلاً دو سه سال سابقه ما این مطالب را بخواند، برایش بسیار قابل‌استفاده و کارآمد است. زیرا دارد از زبان همکارش این حرف‌ها را می‌گیرد. وقتی مطلب را از گوینده‌ای که مورد علاقه و از جنس خودش باشد بشنود، تأثیرش خیلی بهتر است. در نهایت، سؤالی که بنده در این جلسه دارم، این است: «معلم خوب هنر بودن چه مؤلفه‌هایی دارد؟» این می‌تواند به ما در جلب مشارکت سایر دوستان کمک کند. همچنین در اینکه بازتاب خوبی داشته باشد که هنر در ایلام، با این مختصات فرهنگی اجتماعی، این‌گونه در مدارس ما جاری است، باز آنچه

در این نشست صمیمانه خوب است که دوستان عزیز دربارهٔ ظرفیت‌های هنر و تجارب ارزنده‌ای که در کلاس داشته‌اند، حرف بزنند. همچنین، همان‌گونه که اطلاع دارید کتاب‌های جدید هنر در پایه‌های هفتم و هشتم و نهم به مرحلهٔ آزمایش درآمده‌اند. برای مخاطبان خیلی اهمیت دارد که ببینیم این کتاب‌ها در دورهٔ آزمون چه بازدهی دارند. هرکدام از شما می‌دانید که درس‌های مختلفی در کتاب هنر گنجانده شده است. عرض من این است که ببینیم شما بر اساس داشته‌های فرهنگی و هنری دیار ایلام، موضوع هنر را در کلاس چگونه جلو برده‌اید و چه ابتکاراتی در این باره داشته‌اید تا در درجهٔ اول بتوانیم این را جمع‌بندی کنیم و در درجهٔ دوم، این اطلاعات را در اختیار

یوسفی:
ساعات هنر
ماخوشبختانه
نسبت به
ساعات هنر
کشور به صورت
تخصصی پر شده
است. در بعضی از
مناطق دوردست
ما شاید کمبود
دبیر تخصصی به
چشم می خورد
ولی در کل، وضع
استان بسیار
رضایت بخش
است

درس‌های دیگر را هم می‌تواند جذاب کند این است که بچه‌ها حس زیبایی‌شناسی‌شان همیشه فعال باشد. من بسیار خوشم آمد از همکار و بانوی بزرگواری که در زاهدان می‌گفتند من به بچه‌ها می‌گویم یادتان باشد فردا در عرصه زندگی به‌عنوان یک خانم باید خانه را اداره کنید، با هنری روبه‌رو هستید به نام چیدمان، اصلاً ربطی هم به دیپلم و فوق‌دیپلم و لیسانس ندارد. در آنجا نمره‌ای به شما خواهند داد که مشخص می‌کند توانمندی شما در چیدمان خانه چقدر است. سر این قضیه، خیلی از بچه‌ها به هنر علاقه‌مند شدند. خدا را شاکرم که در حال حاضر درس هنر ما فصلنامه تخصصی و دبیر تخصصی دارد. در آن دوره که عزیزان حتماً یادشان است، هنر درسی حاشیه‌ای بود اما امروز عقیده ما این است که درس هنر به مدد دبیران هنر و هنربانان محترم باید از دو مقوله رهایی پیدا کند: یکی مهجوریت و دیگری مظلومیت. دبیر هنر نباید احساس کند درسی که می‌دهد دو ساعت است و درسی مهجور و مظلوم است. اگر ما این باور را از اذهان پاک کنیم به اعتقاد من هنر به‌عنوان مقوله‌ای فرادرسی می‌تواند تأثیر خود را بر تمام درس‌های متوسطه اول و دوم بگذارد و اگر ان‌شاءالله این باور نهادینه شود، فکر می‌کنم قدمی که همه ما باید برداریم، برداشته‌ایم. اضافه می‌کنم یکی از محورهای این میزگرد بحثی است که در سطح ملی مطرح است و آن اینکه پیش‌زمینه هنر در دوره ابتدایی برای ورود به متوسطه اول فراهم نمی‌شود و به همین دلیل، دبیر هنر راه نکوبیده و ناهمواری دارد و خیلی باید تلاش کند. جناب یوسفی، لطف کنید در مورد هنر استان توضیحاتی بفرمایید.

✳️ **یوسفی، سرگروه هنر استان** همکاران ما در گروه فرهنگ و هنر بسیار هنرمندند و در مسابقات فرهنگی هنری و در مسابقات کشوری

همیشه رتبه‌های عالی را می‌آورند. در مسابقه‌ای که پارسال دبیرخانه فرهنگ و هنر برگزار کرد، سه تن از همکاران ما از میان ۳۲ استان مقام آوردند: خانم زهرا برومندان با طراحی درس آزاد با حضور پوشش سنتی ایلام، آقای حمزه منصوریان عکاس که باز رتبه سوم را آوردند و خانم رقیه سادات کرمی.

✳️ **ه** اکنون چه تعداد دبیر تخصصی داریم و چند نفر از همکاران غیر تخصصی به درس هنر کمک می‌کنند؟

✳️ **یوسفی** حدود ۵۰ دبیر تخصصی هنر داریم. با احتساب دوره متوسطه دوم، هنرستان که هنرآموز هستند، ساعات هنر ما خوشبختانه نسبت به ساعات هنر کشور به صورت تخصصی پر شده است. در بعضی از مناطق دوردست ما شاید کمبود دبیر تخصصی به چشم می‌خورد ولی در کل، وضع استان بسیار رضایت‌بخش است. برای مثال، در یکی از شهرستان‌های بسیار کوچک ما فقط ۱۰ نفر دبیر تخصصی هنر داریم؛ شهرستان ایوان که خانم خرانی هم از آنجا تشریف آورده‌اند. از استان ایلام شما قاعدتاً پیش‌زمینه‌ای که دارید یکی از استان‌هایی بوده که همیشه فرهنگ و هنر بومی خودش را داشته است. گلیم نقش برجسته ما در سطح دنیا حرف اول و آخر را می‌زند و ثبت جهانی شده است. هنرهایی مثل جاجیم‌بافی و گلیم‌بافی هنرهایی هستند که تاکنون درخشش و رشدشان خوب بوده است اما اگر حمایت نشوند، این هنرهای بومی و سنتی ما روبه‌زوال می‌رود.

✳️ **ه** استان ایلام تقریباً اولین استانی است که می‌بینم این نسبت دبیر تخصصی در آن وجود دارد.

✳️ **یوسفی** در دوره متوسطه رضایت‌بخش است؛ چون با استان‌های دیگر من مقایسه کرده‌ام، می‌گویم خوشبختانه کمبود دبیر هنر چندان محسوس نیست.

✳️ **خرانی** از نگاه من با ۱۹ سال سابقه تدریس قسمتی از چالش‌های درس هنر مربوط به کتاب و قسمتی خارج از کتاب است. مطالب خارج از کتاب یکی کمبود نیروی متخصص است. در موارد بسیاری دیده‌ایم حتی در

درس است که بعضی از درس‌های آن به درازا کشیده می‌شود و می‌تواند دو سه جلسه وقت ببرد. کتاب سال دوم ۱۷ درس و کتاب سال سوم ۲۸ درس است. مباحث خیلی وسیع‌اند و این گستردگی مشکل‌ساز است. خیلی از مطالب را بعضی از دانش‌آموزان خواستارند ولی من باید کل جمع را در نظر بگیرم و مجبورم تا حدودی از خواست آن‌ها بگذرم. بخش‌هایی هم هست که اختیاری است. در کتاب، بحث اختیاری هم مزایا دارد هم معایب. از مزایای آن، یکی این است که من امکانات مدرسه منطقه خود را می‌سنجم که این درس را بدهم یا نه، ولی از معایب این است که مثلاً از فصل عکاسی گذشته‌ام و آن را درس نداده‌ام؛ برای اینکه آوردن تلفن همراه و دوربین سر کلاس ممنوع است. به این ترتیب، چه چیزی درس بدهم؟ فقط تئوری بگویم؟ من از این گذشتم ولی معلم بعد از من که سال بعد می‌آید و درس امسال من برایش پیش‌نیاز است، با مشکل مواجه می‌شود. این بحث اختیاری بودن به نظر من به مشکل برمی‌خورد.

❁ ❁ راهکار شما چیست؟

❁ ❁ **خرانی** راهکارم این است که یا بسترسازی بشود، امکانات وارد مدرسه شود، اجازه‌هایی از قبل داده شود و هماهنگی لازم انجام گیرد و یا اینکه اختیاری بودن را بردارند. شکی نیست که هر هنر یا دانشی که با زمان خود حرکت نمی‌کند فراموش می‌شود یا حداقل با اقبال روبه‌رو نخواهد شد. رمز ماندگاری با سهولت به‌روز بودن است نه مشقت! من در تجربه خودم این را حس کرده‌ام که هرچند ما پایداری کنیم اگر راحت نباشد نتیجه قابل پیش‌بینی است، بعضی از مباحث این کتاب با زمان حال و علاقه دانش‌آموزان سازگاری ندارد از جمله سوزن‌دوزی و گلیم‌بافی که در عین زیبایی و علاقه ما، در عرصه سرعت و فناوری با بی‌رغبتی دانش‌آموز مواجه می‌شود. به نظر من، هنر هم باید به‌روز شود تا ماندگار

شهرستانی که بیشترین دبیران هنر را دارد، این درس به دبیران رشته‌های غیرهنر واگذار می‌شود که گاهی برای جبران کسری ساعت و تکمیل‌کننده موظفی سایر رشته‌هاست. ما هرساله یک ارزشیابی داریم و ارزشیابی شما باید صد درصد باشد. اما امتیاز برای دبیران هنر چندان مطرح نیست و دبیر هنری ندیده‌ام که برایش مهم باشد؛ چون آن‌ها با وجدانشان سروکار دارند.

مطلب دوم، مخالفت جدی اولیاست. من خودم بشخصه با این مسئله هرسال درگیرم. دانش‌آموز با من بعد از چند جلسه کلاس کنار می‌آید ولی اولیا نه. اولیا همیشه جبهه‌گیری می‌کنند؛ چون نمره هنر را برای بالا بردن تراز معدل، می‌دانند. خیلی از مواقع، مدیران ما و اولیای مدرسه هم از همکاران خودشان حمایت نمی‌کنند و این نگاه را دارند که به هر دلیلی باید حق را به اولیا بدهیم. من خودم بیشترین مخالفت‌ها را متأسفانه از اولیای فرهنگی می‌بینم.

مطلب دیگر مجهز نبودن مدارس است. در هنر اگر بخواهیم خوب کار کنیم، به کارگاه نیاز داریم. اما این کارگاه‌ها دیده نشده و بستر لازم برای مباحثی که در کتاب آمده، فراهم نیست. برای مثال، پارسال یکی از معاونت‌های وزارت‌خانه اعلام کرد که آوردن هر نوع ساز و ابزار موسیقی سر کلاس ممنوع است؛ درحالی‌که ما درسی به‌عنوان موسیقی در کتاب داریم. این نشان می‌دهد بسترسازی لازم انجام نشده است. ما الآن درواقع سروته بحث موسیقی را یک جوروی هم می‌آوریم!

❁ ❁ **ما در مجله رشد آموزش هنر همواره بر ضرورت کارگاه تخصصی هنر تأکید کرده‌ایم؛ زیرا دریافته‌ایم که استعداد بچه‌ها در محیطی که ابزار و وسایل باشد، شکوفا می‌شود و خودش را نشان می‌دهد.**

❁ ❁ **خرانی** در بحث کتاب، یکی از دیگر مسائل ما تقویم کاری است. ما حدوداً تا پایان سال تحصیلی ۲۸ جلسه داریم. از این ۲۸ جلسه، با احتساب مراسم‌ها و سخنرانی ارگان‌های مختلف و ادارات و زنگ‌های بهداشت و غیره تقریباً ۲۰ جلسه مفید داریم. کتاب سال اول ۳۴

اشتباه چاپی بوده است یا به هر دلیل. مطلب دیگر اینکه نیاز، ایجاد انگیزه می‌کند. آموزش خط تحریری برای بچه‌ها کاربردی‌تر است. طبق نظرسنجی‌ای که هم از اولیا و هم از دانش‌آموزان انجام داده‌ام، رغبت آن‌ها به خط تحریری بیشتر است اما این خط در کتاب خیلی کم مورد توجه قرار گرفته است. آخرین نکته این است که اندازه‌گیری‌ها در خوشنویسی به روش کتاب اشتباه است؛ در واقع، کتاب نقطه را طراحی کرده و این برای دانش‌آموز غلط‌انداز است. ما می‌گوییم نقطه، واحد کامل است. وقتی می‌آییم نقطه را به شکلی که اینجاست با این مربع توخالی می‌کشیم هرچه به دانش‌آموز می‌گوییم نقطه کامل، از این مورد استفاده می‌کند و در اندازه‌گیری با مشکل مواجه می‌شود. سنجش‌ها را مگر نمی‌گوییم برابر با قلم است؟

✳️ **حمزه منصوریان** دبیر هنر شهرستان ملک شاهی هستیم. در گذشته هنر درسی حاشیه‌ای بود و اکنون هم در ایران به نظر من همین ذهنیت هست. پیکاسو گفته است وای به‌روزی که تئوری از عمل پیش بیفتد. متأسفانه کمبود فضای کارگاهی درس هنر در مدارس این درس را به یک واحد نظری تقلیل داده است. آفرینش هنری نیاز به دوری از دغدغه دارد و کارگاه هنر محل انجام دادن فعالیت‌هایی است که در کلاس‌های مرسوم امکان آن وجود ندارد. متأسفانه درس هنر به‌عنوان یک درس مستقل و مهم نه در میان دانش‌آموزان نه والدین و نه حتی برخی از همکاران جا نیفتاده و این باعث بی‌اهمیت جلوه کردن آن شده است؛ در اینجا به دو دلیل این امر اشاره می‌شود: ۱. همواره تعداد دبیران متخصص درس هنر نسبت به ساعات آن بسیار کمتر است که الزاماً باعث می‌شود ساعات مازاد به همکاران غیرتخصصی سپرده شود؛ درحالی‌که چنین اتفاقی در مورد درس‌هایی چون ریاضی علوم زبان و سایر درس‌ها اصلاً نمی‌افتد. چنین برخوردی با درس هنر، که از سال‌ها پیش صورت گرفته، به‌مرورزمان باعث بی‌اهمیت جلوه کردن این درس در مدارس شده است. نکته دوم، شیوه ارزشیابی این درس در پایان‌ترم است که هر چند با توجه

بماند. باید اجازه داد که هنرهای جدید هم جای خود را باز کنند. بعضی مباحث کتاب هم پیش‌پاافتاده‌اند؛ مثلاً چسباندن برگ! چاپ برگ و چاپ انگشتی و چیزهایی را که بعضی‌ها مطرح کرده‌اند. در فصل هنرهای سنتی گلیم و سفال و خوشنویسی یک جمله تکرار شده است: «به میراث فرهنگی خود احترام بگذارید»؛ بدون اینکه راهنمایی کند یا راهکار ارائه دهد. در فصل سفالگری، دانش‌آموز ما جلوتر است. او انتظار سفالگری با چرخ و کسب تجربه حتی ناقص را دارد و این آموزش را گل بازی می‌داند. در مورد موسیقی و نمایش من با چند نفری که صحبت کرده‌ام، به این نتیجه رسیده‌ام که ما در این بخش ضعیف هستیم و آموزش ندیده‌ایم. ما آموزش‌دیدگان دوران ممنوعه موسیقی هستیم که الآن با چالش مواجه شده‌ایم؛ مگر اینکه شخصی به دنبال علاقه شخصی مهارتی کسب کرده باشد. ای کاش به‌عنوان راهکار حل مشکل این فصل به ادارات آموزش و پرورش اجازه می‌دادیم که از خارج از آموزش و پرورش نیرو بیاورند. نیروهای متخصصی که خارج از آموزش و پرورش هستند؛ مثلاً از فنی حرفه‌ای یا جاهای دیگر، ولی می‌گویند ما هزینه آن‌ها را نمی‌توانیم پرداخت کنیم و برای هزینه‌اش مشکل ایجاد می‌شود. در قسمت خوشنویسی، تعداد سطرهای هر درس زیاد است و همچنین، درس‌ها برای دانش‌آموز مبتدی این گروه سنی بسیار مشکل‌اند. مورد دیگر اینکه خط کرسی به‌وضوح مشخص نشده و این برای نوآموز سخت است. پایین برخی از کلمات تیک زده‌اند ولی در جاهایی می‌بینیم اگر خط فرضی بکشیم، مشکل دارد، چون خود خط هم آمده است. حالا

منصوریان:
آفرینش هنری نیاز به دوری از دغدغه دارد و کارگاه هنر محل انجام دادن فعالیت‌هایی است که در کلاس‌های مرسوم امکان آن وجود ندارد

کاخ فلاحتی ایلام
معماری دوره قاجار

شخصیت نوجوانان شکل می‌گیرد و می‌بایست به آن توجه بیشتری شود. تربیت نسلی هنرمند که در آینده با توجه به نیاز روز جامعه و با ایجاد آثار هنری، به‌ویژه هنرهای تجسمی و گرافیکی، محیطی با نشاط بیشتر و آرامش افزون‌تر را به جامعه هدیه خواهد داد، از دیگر پیامدهای مثبت توجه به هنر است.

✳️ از ابتکارهای خود در کلاس هنر می‌توانید برای ما بازگو کنید؟

✳️ منصوریان شیوه تدریس من این‌گونه است که به داشته‌های کتاب، به‌خصوص کتاب هفتم، بسنده نمی‌کنم؛ چون دانش‌آموزان برای کتاب هفتم از قبل هیچ پیش‌زمینه‌ای ندارند، اما در هشتم و نهم ما زمینه‌ای ایجاد کرده‌ایم. در کتاب هفتم تعداد درس‌ها زیاد و پراکنده است. در ایلام هنرهای بومی مثل بافندگی و سازهای محلی داریم مثل دوزله داریم. من کاری ندارم

که کسی می‌خواهد مخالفت بکند یا نه؛ من از این‌ها در کلاس استفاده می‌کنم و می‌گویم خارج از درس، مثلاً درس طراحی، کاری به درس طراحی کتاب نداشته باشید و هر کاری را که خودتان می‌خواهید، انجام دهید. به این صورت سعی می‌کنم خلاقیت آن‌ها را شکوفا کنم. کتاب هشتم و نهم را طبق کتاب انجام می‌دهم و در آن‌ها جاجیم‌بافی و نمدمالی را داریم که بومی استان ایلام است. من به مسائل سنتی خیلی علاقه دارم و این‌ها را به‌صورت کارهای آزاد برای شهرداری‌ها انجام می‌دهم.

✳️ خرانی آیا دانش‌آموزان شما به هنرهای سنتی علاقه دارند؟

✳️ منصوریان قرار نیست علاقه‌مندان کنیم؛ ما فقط آشنایشان می‌کنیم.

✳️ شیما محمدی دبیر هنر و طراحی دوخت هستیم و در رشته گرافیک در هنرستان تدریس می‌کنم. در درس پژوهی هم شرکت کرده و

به ارزشیابی طول‌ترم انجام می‌شود، درنهایت، بخش عمده آن سلیقه‌ای است. این امر نیز در بی‌اهمیت جلوه کردن این درس بی‌تأثیر نبوده است. به نظر می‌رسد که الزام همکاران به برگزاری ژورنال پایان‌ترم و همچنین، الزام دانش‌آموزان به داشتن پوشه کار در پایان‌ترم به اهمیت یافتن درس هنر کمک خواهد کرد. دو راهکار برای بارز کردن درس هنر این است: ۱. اقدام وزارت آموزش و پرورش به استخدام نیروهای متخصص درس هنر حداقل به میزان ساعات موجود هنر در مناطق؛ با توجه به اینکه ما در تمام مناطق هم فارغ‌التحصیل هنر بیکار داریم. دوم ایجاد کارگاه‌های درس هنر همچون کارگاه‌های درس‌های علوم و کار و فناوری که حداقل تجهیزات اولیه مورد نیاز عنوان درسی را داشته باشد. یک راهکار برای بسط اهمیت درس هنر فراتر از چارهدیواری مدرسه، همکاری و تعامل آموزش و پرورش با ارگان‌های مرتبط با آن همچون حوزه هنری، فرهنگ و ارشاد اسلامی، و کانون پرورش فکری برای ایجاد کلاس‌های هنری استعدادیابی و شکوفایی استعدادها کشف نشده است که قطعاً در درازمدت ثمرات بسیاری خواهد داشت؛ از جمله، آرامش روحی و اخلاقی، ارتقای اعتمادبه‌نفس، نشاط و سرزندگی، دوری از احساس بیهودگی و به‌ویژه دوری از فضای مجازی، این جدیدترین معضل جامعه، و تبعات منفی آن، که حاصلش ورود به دنیای رنگارنگ هنر و خروج از دنیایی خاکستری است و در درازمدت باعث ایجاد جامعه‌ای سالم و بانشاط و کاهش جرم و بزهکاری می‌شود. باید بدانیم که درون هر بزه‌کاری قطعاً شخصیت هنرمندی هم وجود دارد اما متأسفانه غالب بودن آموزه‌های بزه در جامعه، شخصیت هنرمند بزه‌کار را به گوشه‌ای رانده و شخصیت کنونی وی را بارز کرده است. امروزه به پیشنهاد روان‌شناسان، کلاس‌های هنری در زندان‌ها و مراکز اصلاح و تربیت برگزار می‌شود تا با ایجاد فضای آرام و هنری، روحیه خشن و افکار مریض مجرمان و بزهکاران آرام و تلطیف شود؛ کاری که مفید هم بوده است اما نباید فراموش کرد که رسالت هنر علاج دردی است که اندکی پیش‌تر همین هنر می‌توانست مانع بروز آن شود. راه پیشگیری برگزاری کلاس‌های هنری در زمانی است که

در سطح استان مقام آورده‌ام. در ادامه بحث دوستان، باید بگویم دانش‌آموز وقتی وارد کلاس هنر می‌شود، اولین تجسمی که در ذهنش می‌آید عملی بودن این درس است تا اینکه بخواهد نظری باشد. ما هم وقتی می‌خواهیم این درس را تدریس کنیم، به دانش‌آموز می‌گوییم که یک دور کتاب را بخوان تا ببینی درس و مبحث درباره چه چیزی است. دانش‌آموز هم هرچه می‌خواند باز متوجه نمی‌شود و تا معلم توضیح ندهد و به صورت عملی انجام ندهد برایش هیچ فایده‌ای ندارد. از آن طرف هم بالأخره دانش‌آموز انتظار دارد که کار تکراری نباشد. تجارب معلم هم در درس خیلی تأثیرگذار است. معلمان فقط نباید به کتاب اکتفا کنند؛ یعنی اطلاعات مدرک معلم خیلی روی درس و تدریسش تأثیر دارد. متأسفانه در استان ایلام بزرگ‌ترین مشکلی که همکاران دارند ادامه تحصیل است؛ به خاطر راه دور و مسافتی که می‌خواهند طی کنند. اکثراً خانم‌ها مشکل بچه‌هایشان را دارند و آقایان مشکل کارشان را. این اولین مشکل ماست. دبیر هنر باید بتواند ادامه تحصیل بدهد که اطلاعاتش بالاتر برود و تدریس این درس را ادامه دهد.

هنر آیا شما در طول تدریس خود لحظه شکوفایی یک دانش‌آموز را دیده‌اید و در این باره تجربه‌ای دارید؟ آیا متوجه شده‌اید که از درس هنر لذتی ببرند؟

محمدی همین مسابقه درس پژوهی که گفتیم، دربردارنده چنین نکته‌ای بود. در آن مسابقه محورها مشخص شده بود اما امسال محورها را خیلی آزادانه‌تر توانستیم تدریس کنیم؛ فقط یک مقدار وقت کم بود. چون محور ما خلاقانه بود بیشتر از چیزهایی استفاده کردم که دانش‌آموزان تا کنون به کار نبرده بودند؛ مثلاً بافت با چسب چوب بود که اصلاً دانش‌آموزان کار نکرده بودند. بافت‌هایی بودند که همه را از اینترنت گرفته بودم و برای آن‌ها بردم. همه جدید بودند و بچه‌ها خیلی علاقه‌مند شدند و با ما همکاری می‌کردند؛ چون هر بار که تمرین می‌کردیم

پل گاومیشان
معماری دوره ساسانی

تکنیک جدیدی را به آن‌ها آموزش می‌دادیم. هر باری که می‌خواستیم این درس را تدریس کنیم، دانش‌آموز احساس می‌کرد چیز جدیدتری را می‌خواهد یاد بگیرد اما همین مشکل کارگاه را که همکارها می‌گویند کارگاه هنر نیست، دقیقاً ما هم داشتیم و در کارگاه علوم درس هنر را اجرا کردیم.

هنر باید از مدیران دعوت کنیم که فضایی را به کارگاه هنر اختصاص بدهند؛ این خیلی اهمیت دارد.
یوسفی معمولاً ما در مدارس اتاق خالی داریم ولی تجهیز کردنش در دسر دارد.

محمد رضا کوچکی دبیر هنر هستم از شهرستان آبدانان، که تقریباً ۱۴۰ کیلومتر با ایلام فاصله دارد. معمولاً بچه‌ها مدرسه که تمام می‌شود، همه کتاب‌ها را دور می‌ریزند. من معتقدم کتاب هنر باید آن قدر زیبایی بصری داشته باشد و آن قدر زیبا باشد که آن را دور نیندازند و بگذارند در کتابخانه. واقعاً باید این‌گونه باشد ولی متأسفانه نیست.

هنر اگر شما مؤلف کتاب‌های درسی بودید، چه تغییراتی در آن‌ها می‌دادید؟

کوچکی خیلی از مطالب این کتاب‌ها اضافی است. من فکر می‌کردم که چه چیزی مهم است و آن را اضافه می‌کردم. در عصر ماشین و سرعت، همه چیز دارد تند می‌گذرد و هنرهای ما، مثل خوشنویسی و موسیقی آرام‌اند. در دنیای معاصر باید بگردیم مخاطب خود را بشناسیم. مخاطب من چه کسی است و چه می‌خواهد؟ من زمینی را که می‌خواهم در آن بذر بکارم باید بشناسم و بدانم که به چه چیزی بهتر جواب می‌دهد. مخاطب من قطعاً همه این چیزهایی را که در کتاب است، نمی‌پذیرد. من تجربه کرده‌ام دیده‌ام که نمایش واقعاً جواب می‌دهد. من به بچه‌ها می‌گویم نمی‌خواهم در کلاس‌هایم بازیگر بار بیآورم. من در کلاس بچه‌های خیلی ساکت و منزوی دارم که شاید به ظاهر توسری‌خور هم باشند ولی در نمایش می‌بینم که اصلاً جور دیگری ظاهر می‌شوند؛

هستید و وظیفه‌تان این است که بروید مطالعه کنید. تو باید بستر کار را از آن‌ها نگیری و بگویی بچه‌ها این نمایش فی‌البداهه است؛ بیایید کار کنیم. من نمی‌خواهم کار خیلی تخصصی بشود؛ چون گفتم که نمی‌خواهم بازیگر بار بیآورم. حالا کسی که هدایت و علاقه‌مند شد و خودش پیگیری کرد که عالی است ولی فعلاً می‌خواهم از بچه‌ای که در کلاس من هیچ فعالیتی ندارد، کار بکشم. من دبیر هنر هستم و برای این کار پول می‌گیرم و نسبت به

کوچکی: معتقدم کتاب هنر باید آن قدر زیبایی بصری داشته باشد و آن قدر زیبا باشد که آن را دور نیندازند و بگذارند در کتابخانه

تک‌تک بچه‌ها تعهد دارم. من دانش‌آموز دختر داشتم که وقتی تمرین خوشنویسی می‌دادم، کار نمی‌کرد و می‌گفت بلد نیستم یا حوصله ندارم. نقاشی می‌دادم؛ کار نمی‌کرد. یک بار به او گفتم این‌گونه نمی‌شود که همین‌جوری بیاید به کلاس من و برود و کاری نکند. باید کاری از او بگیرم که بتوانم نمره‌ای به او بدهم. یک روز به او گفتم امروز می‌خواهم با شما قصه‌نویسی و قصه‌گویی کار کنم. ۵ دقیقه فکر کنید و قصه‌ای را که نه انیمیشن آن را دیده نه داستان یا مثل آن را شنیده باشید، خودتان خلق کنید. بعضی‌ها ۵ دقیقه فکر می‌کردند و خودشان چیزی می‌نوشتند اما برای من آن دانش‌آموزی مهم بود که هیچ کاری انجام نمی‌داد. به هر حال نوشت و من داستانش را خواندم و از او تعریف و تمجید کردم. گفتم اگر این کار را انجام نداد از یک راه دیگری وارد شوم. دیدم جواب می‌دهد. از او خواستم وقتی من به بچه‌ها تکلیف خوشنویسی و نقاشی می‌دهم و او نمی‌تواند انجام دهد، یک قصه برای من بنویسد. او هم قصه می‌نوشت و برایم می‌آورد. در حال حاضر که دبیرستان را تمام کرده، سه دفتر داستان نوشته دارد و پدرش با یک انتشاراتی در تهران صحبت کرده است و می‌خواهد داستان‌هایش را چاپ کند.

برومندان هنرآموز هنر دوره اول متوسطه هستم و دو سال است به بچه‌ها هنر درس می‌دهم. در پایه ابتدایی اصلاً به درس هنر اشاره نشده است. دانش‌آموز کلاس ششم و پنجم ابتدایی حداقل با روبه‌رو شدن با تکنیک‌های ساده چاپ، ترکیب رنگ‌ها

چقدر صمیمی و چقدر ریزبین ... بعد از دیدن همه بچه‌های نمایش، آن شخص خودش را نشان می‌دهد. در نمایش آدم مجبور می‌شود دیده شود و من تشخیص می‌دهم که فلان شخص خیلی مزوی و ساکت است و اگر تنها بیاید شاید کار را خراب‌تر کنم. پس چند تا دیگر هم همراهش می‌کنم و از آن‌ها می‌خواهم نقش‌آفرینی کنند. لازم نیست او دیالوگ هم بگوید همین‌که روبه‌روی خودش همه چشم‌ها را می‌بیند، تقویت می‌شود. بعضی مواقع از کتاب استفاده چندانی نمی‌کنم؛ چون می‌ترسم بچه‌ها با کتاب دشمن شوند. دوست دارم کتاب را با عشق باز کنند ولی این اتفاق نیفتاده است.

جناب کوچکی، در ارتباط با تجارب خود در زمینه نمایش اگر نکاتی هست برای ما بازگو کنید.

کوچکی من اول ایجاد انگیزه می‌کنم. استان ما واقعاً از لحاظ صنایع‌دستی پر بار است. خیلی‌ها هستند که می‌گویند که من هیچ استعدادی ندارم، ولی من می‌گویم این‌گونه نیست و خدا از روح خودش در ما دمیده است ما هم در حد خودمان خلاق و آفریننده‌ایم. بعد می‌گویم برای این حرف، دلیل هم دارم؛ مادر بزرگ من نه دانشگاه رفته و نه دوره دیده، ولی زیباترین قالی‌ها را بافته است. امکانات هم کسی برایش نیاورده و از امکانات خودش استفاده کرده است. او در اطرافش از بز و گوسفند استفاده کرده و برای زیر پایش قالی بافته و سیاه‌چادر درست کرده است. درواقع، مادر بزرگ من و شما بدون اینکه کلاس رفته و دوره دیده باشند چه چیزهایی آفریده‌اند و بنابراین، بزرگ‌ترین هنرمندان هستند. قالی‌های ما ۷۰ سال عمر می‌کند و دانش‌آموز ما با خود می‌گوید که آن قالی در خانه کار دست مادر بزرگم است؛ پس این یک هنر است.

یعنی فرایند تدریس را بر اساس داشته‌های هنری محیط جلو می‌برید؟ در بحث نمایش چه پیشنهادی برای همکاران دارید؟

کوچکی همیشه به همکارانم توصیه می‌کنم مطالعه کنید؛ چون دبیر تمام هنرها

و یک کلاس را گرد تشکیل دادند. حالا کارها را این طور انجام می‌دهیم. بعضی از بچه‌ها هم دوست دارند دراز بکشند و طراحی انجام دهند. من اصلاً محدودیتی در کلاس ندارم. بچه‌ها حتی اگر بخواهند می‌توانند روسری‌هایشان را در بیاورند و راحت باشند. هیچ بحثی نیست و هیچ معنی وجود ندارد و من از این کار خیلی نتیجه گرفته‌ام.

✳️ **مریم خدارحمی** کارشناس کارگاه فنی

و حرفه‌ای هستم. قبلاً در هنرستان بودم و جدیداً در اداره کل هستم. بعد از سال‌ها فهمیدیم هنر با زحمات دوستان می‌تواند در استان جایگاه داشته باشد. در بحث جایگاه هنر هم نکته‌ای را بگویم و آن اینکه، به نظر من ما هنر را بریده‌بریده آموزش می‌دهیم. درحالی‌که در کشورهای اروپایی هنر را از جایگاه یکدست بیرون آورده‌اند و آن به‌عنوان چتری برای آموزش رشته‌های دیگر در کنار ریاضی، موسیقی تدریس می‌شود. در دانشگاه فرهنگیان موسیقی تدریس می‌شود اما گفته‌اند صدای ساز بیرون نیاید!

✳️ **بیگی** علی بیگی از شهرستان سیروان

هستم و ۱۳ سال سابقه تدریس دارم. در کلاس درس هنر را از خلاقیت و تلاش جدا نمی‌دانم و معمولاً دانش‌آموز را به سمتی هدایت می‌کنم که در کار خود خلاقیت داشته باشد. به صرف اینکه مثلاً این کتاب درس «بافت» را این طور توضیح داده است، من نباید دقیقاً به همان شیوه کار کنم من برای کار بچه‌ها در کلاس محدودیت نگذاشته‌ام.

✳️ **جمع‌بندی شما از سه کتاب**

درسی جدید چیست؟

✳️ **بیگی** کتاب جدید تصاویر واقع‌گرایانه‌تری

دارد. اگر از تصاویر هنری بیشتری در کتاب استفاده شود، بهتر است و جذابیت کتاب بیشتر خواهد شد. الان در بخش نقاشی، بخش رنگ و ترکیب رنگ کاملاً حذف شده است. من در کلاس درس این را کنار نگذاشته‌ام و آن را انجام می‌دهم.

✳️ **ایوب قیطاسی** مطالب کتاب باید همانند

و شناخت رنگ‌های سرد و گرم، حتی ارائه دادن تابلوهای خیلی ابتدایی و ساده از ترکیب اشکال هندسی می‌تواند آشنایی مختصری با هنر پیدا کند. کتاب پایه هفتم جای بحث و نقد بسیار دارد. متأسفانه مطالبش خیلی زیاد ولی درعین حال کم محتواست؛ مثلاً به ترکیب رنگ‌ها اصلاً اشاره نکرده است. رنگ‌های گرم و سرد و چرخه رنگ ایتن را که اصلی‌ترین چرخه رنگ در هنرهای تجسمی است، و حتی در دانشگاه هم به آن اشاره می‌شود، در کلاس هفتم ما اصلاً نداریم. مشکل اصلی کار اینجاست که از پایه هشتم تصویرسازی شروع شده است. دانش‌آموزی که هنوز رنگ سرد و گرم تعادل، ریتم، نظم و ترکیب را یاد نگرفته، چطور می‌تواند تصویرسازی را خیلی ساده و خیلی خلاقانه انجام دهد؟ پیشنهاد همکاران این است که در دوره ابتدایی حداقل به درس تصویرسازی اشاره شود تا ما با این دو مشکل مواجه نباشیم.

✳️ **خانم برومندان، لطفاً یکی دو**

تجربه لذت‌بخش کلاس را اگر در ذهنتان است بفرمایید.

✳️ **برومندان** تجربه شخصی من این بود که

خیلی از دانش‌آموزان به خاطر اینکه از درس هنر فرار کنند، اعتراض می‌کردند که خانم ما پشت این میزهای چوبی خسته می‌شویم و نمی‌توانیم کار کنیم. چون مدیر ما خیلی ناراضی بود که کلاس را در نمازخانه برگزار کنیم و می‌گفت که رنگ می‌ریزد و آنجا کثیف می‌شود، من گفتم که از خودم هزینه می‌کنم. یک زیرانداز که خیلی گران‌قیمت هم نیست، به کلاس بردم و روی زمین انداختم. بچه‌ها دور نشستند

برومندان:
دانش‌آموزی که هنوز رنگ سرد و گرم تعادل، ریتم، نظم و ترکیب را یاد نگرفته، چطور می‌تواند تصویرسازی را خیلی ساده و خیلی خلاقانه انجام دهد؟

پل گاومیشان
معماری دوره ساسانی
در مسیر رود سمیره

کلاس برای کنترل کلاس هم بهتر است.

❁ قیطاسی ❁ آیا درباره گل تجربه موفقى دارید؟

❁ قیطاسی در این زمینه، من بیشتر توجهم به حوزه استعدادیابی است. در اولین جلسه بچه‌ها را بررسی می‌کنم تا بفهمم به چه رشته‌ای علاقه‌مندند و آن‌ها را به همان سمت هدایت می‌کنم. آزادشان می‌گذارم تا خود جلو بروند. من به کتاب تکیه ندارم و بر اساس کتاب تدریس نمی‌کنم؛ چون هنر را نمی‌توان به دانش‌آموزان تحمیل و تلقین کرد. هنرهای سنتی شاید الان نتوانند با تولید و صنعت روز رقابت کنند ولی قطعاً از نظر کیفیت بالاترند. در کشورهای اروپایی نه تنها هنرهای سنتی را حذف نمی‌کنند بلکه از آن‌ها در حوزه صنعت و برای گسترش بازار استفاده می‌کنند. اکنون بیش از هر چیزی نیازمند آنیم که نیروهایی که به جامعه می‌دهیم، از هنرهای خود استفاده کنند و درآمدی داشته باشند.

❁ سادات نژاد ❁ از نقاط قوت کتاب‌ها یکی

این است که درس‌ها زیاد است و حجم بالا رفته و تنوع باعث شده است استعداد دانش‌آموز شناسایی شود. می‌توان به دانش‌آموز خط داد تا در متوسطه دوم به راحتی انتخاب رشته کند. در دوره قبل، کتاب‌ها این مسئله را نداشتند. این کتاب‌ها به دانش‌آموز نشان می‌دهد که چه رشته‌ای را می‌تواند ادامه دهد.

❁ اگر نکاتی باقی مانده است، بفر ما بید.

❁ خرانی ❁ در مدرسه با خواهش و تمنا،

مکانی را برای کارگاه هنر گرفته‌ام و سر کلاس موسیقی می‌گذارم. ده دقیقه صحبت می‌کنم و در زمان بازدید کار دانش‌آموزان موسیقی می‌گذارم و از این جواب گرفته‌ام. کلاس من ساکت‌ترین کلاس مدرسه است. تجربه موفقى است. کار برتر یا چند کار برتر را در کلاس معرفی می‌کنم و سر کلاس به دیوار می‌زنم و در آخر

کتاب‌های دیگر پیش‌نیاز مطالب سال‌های بعد باشد و نظمی داشته باشد. موضوعی که در درس هنر اهمیت دارد، شناسایی استعداد دانش‌آموزان است. در کلاس توجه خود را بیشتر روی درس متمرکز نمی‌کنم. بلکه روی استعداد دانش‌آموزان متمرکز هستم. برای نمونه، با کسانی که در حوزه نمایش استعداد دارند، بیشتر در آن زمینه کار می‌کنم. استعدادشناسی انجام می‌دهم و از کسانی که به نقاشی یا عکاسی علاقه دارند، گروه نقاشی و عکاسی و ... تشکیل می‌دهم. بچه‌هایی را که به عکاسی علاقه دارند، با مبصر کلاس به حیاط می‌فرستم و همان زمان گروهی در نمازخانه به کار نمایش مشغول‌اند و گروه دیگر در کلاس نقاشی کار می‌کنند.

❁ خروجی این روش چه بوده است؟

❁ قیطاسی دانش‌آموز نمی‌تواند همه هنرها را بیاموزد و ما فقط می‌خواهیم به چیزی که درونش هست، جواب دهیم بچه‌ها می‌فهمند چه استعدادهایی دارند. اگر دانش‌آموزی در نمایش خود را ضعیف ببیند وارد حوزه دیگری می‌شود.

❁ کارکرد سفال برای دانش‌آموز امروز چگونه است؟

❁ قیطاسی هیچ چیز به اندازه گل نمی‌تواند مشوق خلاقیت دانش‌آموز باشد. گل حالتی دارد که از بچگی به آن علاقه‌مندیم و کار با آن از بچگی در ذات ما وجود دارد. دانش‌آموزان من اکثراً روش درست کردن گل را بلدند. با گل می‌توان طراحی و نقاشی کرد و حجم‌ها را شکل داد. ایلام یکی از نقاط قدیمی در سفال است. الان اهمیت آن کم شده و این به خاطر تغییراتی است که در صنایع ایجاد شده است.

❁ شما از چه روش‌هایی برای علاقه‌مند کردن بچه‌ها استفاده می‌کنید؟

❁ قیطاسی همیشه گل سر کلاس دارم. دانش‌آموزان که حوصله ندارند، وقتی گل به دستشان بدهید روحیه‌شان عوض می‌شود و درجا وارد فضای هنر می‌شوند. داشتن گل در

نداشتید هفته آینده بیاورید، ولی کار را بالأخره می‌خواهم.

✳️ **یوسفی** بنده معتقدم که نمی‌توانیم بگوییم دانش‌آموز هیچ انگیزه‌ای ندارد. می‌توان در دانش‌آموز خلاقیت ایجاد کرد. دانش‌آموزان پسر با کتاب هنر مشکل بیشتری دارند. دانش‌آموز در کلاس پای خود را دراز می‌کند و نه کتاب و نه دفتر و نه مداد همراه خود نمی‌آورد. وقتی از او خواستیم که کار لذت‌بخش خود را نام ببرد، گفت هیچ کاری. از او خواستیم وقتی از خانه به مدرسه می‌آید، سنگ‌ریزه‌های زیبا را جمع‌آوری کند. چند روز بعد گفتیم این‌ها را رنگ کنید و همین کار هنر است. حداقل بهانه‌ای است که به شما نمره بدهم. ما کارگاه‌های تخصصی برگزار کردیم و بنده استاد عکاسی دعوت کردم و کلاس بسیار کاربردی بود ولی همکاران استقبال نکردند. فقط ۲۰ نفر حضور داشتند. آقای کوچکی می‌گویند تاثیر کار شود ولی اگر کارگاه تاثیر هم بگذاریم، کسی استقبال نمی‌کند. ما قدری تبیل هستیم. همکاران خانم خیلی خوب هستند اما همکاران آقای متأسفانه انگیزه لازم را ندارند.

✳️ **ه** مباحث خوبی مطرح شد. از شما دبیران محترم هنر که در این گفت‌وگو شرکت کردید، سپاسگزارم.

سال دغدغه این را ندارم که نمایشگاهی از کار بچه‌ها داشته باشیم. از قبل مقوا آماده شده است و وقتی کارهای برتر را اعلام می‌کنیم، همان‌جا روی مقوا می‌چسبانیم و به دیوار می‌زنیم.

✳️ **محمدی** در جلسات ضمن خدمتی که آقای یوسفی، سرگروه هنر استان، برگزار می‌کنند، آخر جلسه مختص تجارب همکاران است. در ضمن خدمت چنین میزگردی داریم و این تجارب ارائه می‌شود و در تدریس همکاران تاثیرگذار است. ما با ضمن خدمت مشکل داریم و مسیر دور است ولی در عین حال، ضمن خدمت تاثیرگذار است. لازم است دوره‌های تخصصی برای گروه هنر طراحی و برگزار شود و آن‌ها را که در تهران هستند، به استان‌ها نزدیک کنند.

✳️ **کوچکی** معتقدم که باید هنرهای کاربردی یعنی هنرهایی را که بچه‌ها بیشتر با آن سروکار دارند، با بچه‌ها کار کنیم. بچه‌ها قطعاً عکاسی کرده‌اند؛ پس می‌توانیم این را کاربردی کنیم تا آن‌ها به هنر علاقه‌مند شوند. جامعه به زیبایی‌شناسی نیاز دارد. زیبایی‌شناسی باید آموزش داده شود. در کلاس هنر همیشه باید تشویق باشد. بچه‌ها باید هنگام انجام کار آرامش و آسایش داشته باشند تا از کلاس لذت ببرند. در کلاس من اگر دانش‌آموزی باشد که کارش را انجام نداده است، می‌گویم اگر حوصله

قیطاسی:
هیچ چیز به اندازه گل نمی‌تواند مشوق خلاقیت دانش‌آموز باشد. گل حالتی دارد که از بچگی به آن علاقه‌مندیم و کار با آن از بچگی در ذات ما وجود دارد